

הרב חיים דרוקמן

וְשִׁבְתָּ

פרקי מבוא לספר
"אורות התשובה"

על פי הקדמתו לספר
של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

מצורף מפתח עניינים לספר "אורות התשובה"

אור עציון ספרי איכות תורניים
המכון התורני ע"ש ר' יצחק וחנה סטרולוביץ'

תוכן העניינים

9הקדמת הראי"ה קוק זצ"ל ל"אורות התשובה".....

פרקי מבוא לספר "אורות התשובה"

11פתיחה, ייחודו של הספר.....

13א. התשובה לדורנו.....

23ב. תחיית האומה – יסוד בניין התשובה.....

29ג. תורה ותשובה.....

30ד. מצות התשובה.....

33ה. ביטחון התשובה.....

38ו. יחסי גוף ונשמה בעולם הזה.....

52ז. נשמת העולם.....

66ח. התשובה קדמה לעולם.....

71ט. הרהור תשובה.....

73י. תשובת הפרט ותשובת הכלל.....

83יא. תיקון סדרי החיים.....

97מפתח ערכים לספר אורות התשובה.....

הקדמת הראי"ה קוק זצ"ל ל"אורות התשובה"

זה כמה אני נלחם מלחמה פנימית ורוח חזקה דוחפת אותי לדבר על דבר התשובה, וכל רעיונותי רק בה הם מרפזים. התשובה היא תופסת את החלק היותר גדול בתורה ובחיים, עליה בנויות כל התקוות האישיות והצבוריות, היא מצות ד' שהיא מצד אחד קלה שבקלות, שהרי הרהור תשובה הוא כבר תשובה, ומצד אחד הרי היא קשה שבקשות, שלא יצאה עדין אל הפעל במלואה בעולם ובחיים.

הנני מוצא את עצמי נוטה לחשב ולדבר תמיד רק על אודותה. הרבה פתוב בתורה, בנביאים ובדברי חכמים על אודותה, ולדורנו עדין הדברים סתומים וצריכים ברור. הספרות, המשוטטת בכל הזויות שיש שם שירה וחיים, לא תדרה כלל לתוך אוצר החיים הנפלא הזה, אוצר התשובה. באמת, לא התחילה כלל להתעניין בו, לדעת את תכונתו וערכו, אפילו מצדו הפיזי, שהוא מלבב לאין חקר, וקל וחמור שלא נקפה אצבע עדין על דבר צדו המעשי, ביחוד במה שנוגע למצבי החיים החדשים שלנו.

אנכי הנני נדחף מעצמותי הפנימית לדבר על דבר התשובה. והנני נסלד בעצמי ממחשבותי: הראוי אנכי לדבר על דבר התשובה? כתבו על דבר התשובה גדולי הדורות שעברו, הנביאים והחכמים היותר טהורים, התסידים היותר

גְּדוּלִים, וְאִיךָ אוֹכֵל אֲנִי לְהִתְיַצֵּב בְּקִהְלָם? ! אֲכַל לֹא תוֹכֵל
כָּל חֲלֻשָׁה בְּעוֹלָם לְפָטְרָנִי מִתְּבִיעָתִי הַפְּנִימִית: מִכְּרַח אֲנִי
לְדַבֵּר עַל דְּבַר הַתְּשׁוּבָה, וְדוֹקָא בְּצַדֵּה הַסְּפָרוּתִי וְהַמְעָשִׁי,
לְהַבְנִת הַתַּכָּן שֶׁלָּה בְּדוֹרְנוֹ, וְלְהַגְשָׁמָתָה בְּחַיִּים, בְּחַיֵּי הַפְּרָט
וּבְחַיֵּי הַכָּלָל.

פתיחה

ייחודו של הספר "אורות התשובה"

תורת **הרב**¹ מתפרשת על פני ספרים רבים, אך רובם לא נכתבו מראש לשם ספרים בנושאים מוגדרים. רוב ספרי **הרב** נערכו מתוך רעיונות ומחשבות שכתב **הרב** במהלך השנים, כפי שאדם כותב יומן. הרעיונות הללו לא נכתבו בצורה מרוכזת ומסודרת סביב נושאים מוגדרים, אלא לפי מה שעלה בחזון רוחו באותו זמן.

לעומת זאת, תכנון **הרב** לחבר ספר מקיף מיוחד בנושא התשובה. אכן, למעשה, כתב **הרב** רק את ההקדמה ואת שלושת הפרקים הראשונים של אותו ספר. משם והלאה קיבץ בנו, מורי ורבי זצ"ל, את רוב תוכן הספר מתוך כתבי היד של אביו זצ"ל וכינסם לפרקים "לפי ענייניהם המיוחדים"². ספר זה נקרא: "אורות התשובה".

אומנם **הרב** הסתפק בשלוש פסקאות בלבד כהקדמה ל"אורות התשובה", אך בפסקאות אלו כלל **הרב** רבים מיסודות התשובה המופיעים בספר עצמו בהרחבה. מכיון שכך, נוכל לראות את הקדמת **הרב** ככניסה ופתח לספר כולו.

הרב מודה בהקדמתו שהרבה נכתב במהלך הדורות בעניין התשובה:

1. בכל מקום שנזכר "**הרב**" סתם, הכוונה לרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, מחבר "אורות התשובה".

2. לשון מורי ורבי זצ"ל, הרב צבי יהודה הכהן קוק, בהקדמתו למהדורה הראשונה של "אורות התשובה", שיצאה עוד בחיי הרב (עמ' י"ד במהדורה זו).

פרקי מבוא לאורות התשובה

הרבה כתוב בתורה, בנביאים ובדברי חכמים על אודותה... כתבו על דבר התשובה גדולי הדורות שעברו, הנביאים והחכמים היותר טהורים, החסידים היותר גדולים...

מגדולי רבותינו חיברו חיבורים חשובים בנושא התשובה, ובהם: הרמב"ם ב"הלכות תשובה", רבינו יונה ב"שערי תשובה", רבנו בחיי אבן פקודה ב"שער התשובה" שב"חובות הלבבות" והמהר"ל ב"נתיב התשובה". ובכל זאת, בלי להמעיט בכהוא זה מערכם של חיבורים אלו וחשיבותם הרבה, ישנו הבדל יסודי בינם לבין "אורות התשובה".

את תוכנם של רוב ספרי רבותינו בנושא התשובה אפשר לחלק לשניים:

א. הדרכה הלכתית מעשית: איך עושים תשובה בפועל.

ב. הארות מוסריות עיוניות המבארות את יסודותיה המעשיים של התשובה. מגמת הארות אלו הוא לעורר את האדם לתיקון ולתשובה.

"אורות התשובה" מתייחד במגמתו להפגישנו עם **מהותה העצמית** של התופעה המופלאה הנקראת: "תשובה", להכיר לנו את פעולתה בעולם וללמדנו על אופן התגלותה במציאות. ואכן, אור התשובה מאיר לנו בעוצמה רבה מתוך "אורות התשובה" ומגלה לנו את פניה של התשובה עצמה.

בפרקים הבאים נרחיב בדברי **הרב** בהקדמתו, ומתוך כך נעמוד על חלק מעקרונות התשובה ויסודותיה המופיעים בפרקי הספר עצמו.

א. התשובה לדורנו

מלחמה פנימית

במהלך הקדמתו, הרב מעיד על מאבק פנימי המתחולל בנפשו בנוגע לכתיבה בנושא התשובה:

זה כמה אני נלחם מלחמה פנימית, ורוח חזקה דוחפת אותי לדבר על דבר התשובה... אנוכי הנני נדחף מעצמותי הפנימית לדבר על דבר התשובה, והנני נסלד בעצמי ממחשבותי...

מה פשר המלחמה הפנימית של הרב בקשר לכתיבה בנושא התשובה? מדוע בכלל קיימת מלחמה שכזו? במה שונה נושא התשובה משאר ענייני התורה ועבודת ד', שהרב "נסלד" מעצם המחשבה לעסוק בו?

במבט ראשון נראה מדברי הרב שחששו נובע מענוונותו הרבה:

הראוי אנוכי לדבר על דבר התשובה?! כתבו על דבר התשובה גדולי הדורות שעברו – הנביאים והחכמים היותר טהורים, החסידים היותר גדולים – ואיך אוכל אנוכי להתייצב בקהלם?!

אכן, בביטוי ענווה אמיתיים אלו הרב אומר על עצמו: גדולי הגדולים וענקי הענקים כתבו על התשובה – ואיך אעז אני, הקטן, להצטרף לשורותיהם?! יחד עם זאת, נראה שהטרידה את הרב בעיה נוספת, מהותית יותר, מצד עצם נושא התשובה.

ערב התחלת כתיבת "אורות התשובה" שלח הרב איגרת לרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל, נזכיר כאן פסקה אחת מתוכה (איגרות הראי"ה ב, עמ' ל"ו¹):

1. חלקה הגדול של האיגרת מובא כפתיחה למהדורתנו זו, עמ' כג-כד.

על דבר איגרת התשובה: גדולה מאוד היא תשוקתי לזכות להכינה ולסדרה כראוי, אבל לפי ערך גדולת העניין – כן רבו המניעות. בייחוד קשתה עלי מאוד ההסברה והכיוון אל השערה, עד כמה להנמיך רזי עולם, והיכן הוא הגבול של "למכסה עתיק". א-ל ד' ויאר לנו בדרכו, דרך הקודש!

הרב מבקש להפגישנו עם תפיסת התשובה בגודלה ובעומקה, ומקורה של תפיסה זו ב"רזי עולם" הוא. הקושי של **הרב** הוא למצוא את הגבול של "למכסה עתיק", שהוא הגבול המפריד בין מה שראוי לגלות לבין מה שחובה להסתיר.

כדי שנוכל להיפגש עם תפיסת התשובה בגודלה, ראה **הרב** צורך "להנמיכה" לפנינו, דהיינו: להציג לנו אותה בגדולתה, אך במושגים פשוטים, כדי שנוכל להבינה.

כדי להסביר עניין קטן ושיטחי אפשר להסתפק בביטויים פשוטים, אולם, ככל שמדובר בעניין גדול ועמוק יותר, ישנו קושי להציג את הדברים בצורה פשוטה, ואף על פי כן יש הכרח להנמיכם כדי שאנשים יצליחו להגיע להכרה כלשהי איתם.

הדבר דומה למשקפי שמש המצמצמים את עוצמת קרני השמש כדי שאדם יוכל להישיר אליה מבט. באופן זה האדם אומנם אינו נפגש עם השמש בעוצמתה המלאה, אך לפחות הוא מצליח לקבל ממנה את שהוא יכול. **הרב** רוצה אפוא להרכיב לנו מעין "משקפי תשובה" שיצמצמו את עומק השקפת התשובה עד לרמה שנוכל להבין אותה, וכך נוכל לפחות להיפגש עם התשובה במלוא אמיתותה, בהתאם להבנתנו.

תשובה וסתרי תורה

נאמר בתהילים (מ, א-יא), באחד ממזמורי דוד:

לְמַנְצַח לְדָוִד מְזִמֹּר... צִדְקָתְךָ לֹא כְּסִיתִי בְּתוֹךְ לְבִי,
אֲמוֹנְתְךָ וּתְשׁוּעֵתְךָ אֲמַרְתִּי, לֹא כִּחְדָּתִי חִסְדְּךָ וְאֲמַתְּךָ
לְקַהֵל רָב.

נאמר על כך ב"מדרש הגדול" (ויקהל לה, א):

מלמד שהיה (-דוד המלך) יושב ודורש בסתרי תורה
ומחזיר טעויותיהם של ישראל, מגלה להם רזים וסודות
עד שמושך ליבם לדברי תורה.

דוד המלך עסק בתיקון ישראל והשבתם בתשובה, ובלשון
המדרש: "ומחזיר טעויותיהם של ישראל". כדי לעשות זאת, גילה
דוד לישראל "רזים וסודות" בעת שהיה "יושב ודורש בסתרי
תורה". באופן זה היה דוד "מושך ליבם" של ישראל "לדברי
תורה".

המדרש דורש זאת מלשון דוד בפסוק. דוד מצהיר שלא הסתיר
מהרבים את צדקת ד'. הוא מזכיר על שני דברים שלא נמנע
מלספר בקהל: "לא כחֲדָתִי חִסְדְּךָ וְאֲמַתְּךָ לְקַהֵל רָב" – חסד ד'
ואמת ד'. "אמת ד'" – הכוונה לתורה, כפי שאומרים חז"ל (ברכות
ה, ב): "'אמת' – זו תורה", ו"חסד ד'" – הכוונה לתשובה, שכן, חסד
ד' הוא המקור לאפשרות התשובה².

"צִדְקָתְךָ לֹא כְּסִיתִי בְּתוֹךְ לְבִי, אֲמוֹנְתְךָ וּתְשׁוּעֵתְךָ אֲמַרְתִּי" – דוד
המלך מכריז שלא כיסה את צדקת ד' בליבו, אלא גילה אותה
ברבים: "לא כחֲדָתִי חִסְדְּךָ וְאֲמַתְּךָ לְקַהֵל רָב" – גילוי בפרהסייה של
התשובה והתורה. על כן המדרש אומר שדוד החזיר את ישראל
בתשובה ומשךם לדברי תורה.

2. ראה בספרי "לזמן הזה", שער אלול, במאמר: "חסד התשובה".

ישנם זמנים שמשיכת אנשים לתורה ולתשובה יכולה להיות רק בדרך של גדלות. כאשר הרובד השטחי והפשוט כבר איננו מספק וממלא, עולה תביעה פנימית לדברים עמוקים ומהותיים יותר.

כשהנשמה הלאומית של ישראל בריאה – ישנה תביעה פנימית לגדלות ולעמקות, וישראל אינם מסתפקים עוד ברבדים השטחיים. הנשמה הלאומית של ישראל בריאה כאשר הגוף הלאומי של העם בריא, דהיינו: כשישראל חיים כעם ריבוני בארצם חיים מלאים – הן מבחינה חומרית והן מבחינה רוחנית.

כך היה המצב בימי דוד המלך, אשר ביסס את הממלכה הישראלית והביא להצלחות גדולות בכל התחומים. זו אפוא הסיבה שדוד נדרש בימיו לגלות לישראל "רזים וסודות" כדי למשוך "ליבם לדברי תורה" - ישראל בימיו לא היו מוכנים להסתפק בפחות מכך.

מבחינה זו דומה דורנו לדורו של דוד: גם בדורנו מצבו הלאומי של ישראל מתפתח ומשתכלל, ועל כן גם בימינו עולה הדרישה לעמקות וגדלות – "הָבוּ גִדָּל לְאֶלֶּהֵינוּ!" (דברים לב, ג). אי אפשר להסתפק עוד ברבדים הפשוטים, יש צורך בהעמקה!

אולם, הצורך לגלות סודות מלווה בשאלות קשות: עד כמה לגלות? מה נכון לגלות ברבים ומה נכון להשאיר מוסתר ומכוסה? זו אפוא הבעיה שהרב ניצב בפניה: "עד כמה להנמיך רזי עולם? והיכן הוא הגבול של 'למכסה עתיק'?"

גילוי הרזים בדור האחרון

ב"אורות הקודש" (א, עמ' קמ"א) בירר הרב את ההכרח שיש בדורות האחרונים במחשבות שמקורן ברזי תורה:

א. התשובה לדורנו

לטהר את הלבבות ולהעסיק את המוחות במחשבות נאצלות שמקורן ברזי תורה – נעשה בדור האחרון **הכרח גמור** לקיום היהדות.

וירידה זו בעצמה – שהביאה את הכרח ההשתמשות באמצעי נשגב זה – היא היא העלייה!

היה אפשר לחשוב שלימוד רעיונות עמוקים שמקורם ברזי תורה איננו חיוני והכרחי, וחשיבותו רק להרחבת הדעת. אך **הרב** מדגיש שבדורנו לימוד זה **הכרחי** ממש לקיום היהדות ואינה בגדר מותרות כלל וכלל! בדור האחרון ישנה תביעה לגדלות ולעמקות, שוב אין מסתפקים ברעיונות פשוטים. ההיענות לתביעה הזאת, בכוחה לתקן ולהחזיר בתשובה³.

אומנם ב"אורות הקודש" המודפס כתוב: "...נעשה בדור האחרון הכרח גמור", וכן מופיע בכתב ידו המקורי של הרב, אך בַּעֲלֵי ההגהה לספר הוסיף **הרב** ביאור: "נעשה בדור האחרון – **הירוד במידת הקודש** – הכרח גמור". דווקא בדור הירוד במידת הקודש, העיסוק ברזי תורה הוא הכרחי לקיום היהדות ולחזרה בתשובה שלמה.

גילוי רזי תורה להמון הוא אפוא ירידה – הנמכה של רעיונות נישאים לאנשים פשוטים, וגם המציאות שהביאה לכך היא ירידה – "דור הירוד במידת הקודש". אולם, **הרב** מדגיש ש"ירידה זו בעצמה – שהביאה את הכרח ההשתמשות באמצעי נשגב זה – היא היא העלייה!". הירידה נובעת מכך שהרובד הפשוט כבר איננו מספק, ויש צורך במשהו מרומם יותר. ועל כן, אם בעקבות הירידה הזו מגיעים להבנה עמוקה יותר – הרי שהירידה עצמה

3. בנימוק דומה הסביר הרב מדוע כתב את ספרו "ראש מילין", העוסק ברזי תורה (ראה הערות הרב ל"ראש מילין", הערה א).

היא היא העלייה, שכן, בסופו של דבר, היא מביאה את ישראל להתעלות ולהתרומם⁴.

דור אחרון

בספר "עקבי הצאן" (אדר היקר, עמ' קמ"ד) הרב מפרט את ההבדל שבין דורנו לבין הדורות הקודמים בעניין לימוד מרזי התורה:

השאלות הרוחניות הגדולות, שהיו נפתרות (-בעבר) רק לגדולים ומצוינים, מחויבות הן להיפתר עכשיו בהדרגות שונות לכלל העם, ולהוריד דברים נישאים ונשגבים ממרום עוזם עד עומק הדיוטא הרגילה ההמונית.

צריך לזה עושר רוח גדול ואדיר ועסקנות קבועה ומורגלת, שרק אז תתרחב הדעה ותתברר השפה, עד כדי להביע הדברים היותר עמוקים בסגנון קל ופופולרי להשיב נפשות צמאות.

מאז ומעולם היו קיימות שאלות רוחניות גדולות ועמוקות. בעבר, עסקו בשאלות אלו יחידי סגולה בלבד, בעוד ההמון לא התעסק בהן ולא הביע התעניינות בעניינן. בדורות האחרונים המציאות השתנתה, כיום שאלות אלו מעסיקות גם את כלל העם.

4. משל להורים המבקשים מבנם לעשות דבר מה לצורך בריאותו, שהוא מצד עצמו לא היה עושה. בצעירותו, הן מסתפק בהסבר פשטני לבקשת הוריו ועושה הדבר. אולם, בבגרותו, הן מתקשה לעשות דבר זה משום שההסבר שקיבל בצעירותו כבר אינו מספקו. על כן ההורים נאלצים להעמיק שיח איתו ולבאר לו ברצינות את תועלת הדבר. אומנם הקושי של הן לעשות את הדבר, אף שזאת בקשת הוריו, הוא מעין ירידה, אך בסופו של דבר דווקא ירידה זו מביאה לעלייה - להבנה משמעותית של התועלת העומדת מאחורי המעשה.

דבר זה היה נכון בדורו של הרב והוא בוודאי נכון בימינו. אפשר לראות דוגמה לכך בקרב בני נוער צעירים המתעניינים בשאלות אמוניות כבדות משקל.

הרחבת מעגל המתעניינים בשאלות העמוקות מחייב שינוי בסגנון התשובות לשאלות. ליחיד סגולה מספיקה שפת רמזים, שפה מיוחדת בעלת מושגים ייחודיים. אולם, לכלל העם שפה כזו אינה מספיקה. לציבור הרחב יש צורך לברר את תוכנם של הרמזים ולפשט את המושגים הנסתרים כך שיהיו מובנים ומתקבלים. הפשטת המושגים ובירורם אינה מקטינה אותם, אלא רק מתרגמת אותם לשפת הציבור הרחב.

כיצד עושים את הדבר? ומי ראוי להוריד את המושגים הנישאים הללו לכלל הציבור? הרב מציין שני תנאים לעיסוק בכך:

א. "עושר רוח גדול ואדיר".

ב. "עסקנות קבועה ומורגלת".

לא די רק ב"עושר רוח גדול ואדיר". כדי שאדם יוכל למסור את הידיעות העמוקות שרכש, הוא מוכרח להבינן היטב היטב. רק בהיותו עוסק בהן בצורה "קבועה ומורגלת" יש ביכולת האדם גם להסבירן לאחרים. וככול שמדובר בידיעות עמוקות יותר – כך נדרש "עושר רוח גדול ואדיר" יותר, לצד ריבוי ב"עסקנות קבועה ומורגלת".

נבואה בדור הגאולה

הנביא יואל (ג, ד) מנבא על הימים ש"לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ד' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא", ימים שבהם ישיב ד' "אֶת שְׁבוֹת יְהוּדָה וְיִירוּשָׁלַם" (שם ד, א), בין היתר הוא מנבא (ג, א):

וְהָיָה אַחֲרַי כֹּה, אֲשַׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר:
וּנְבִאוּ – בְּנִיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם,

זְקֵנִיכֶם – חֵלְמוֹת יַחְלְמוּן,

בְּחֻרֵיכֶם – חֲזִינֹת יִרְאוּ.

באותם ימים "שישפוך ד' את רוחו על כל בשר", תופיע רוח ד' באומה בשלושה אופנים: נבואה, חלום וחזיון. כל אופן יתאים לשכבת גיל אחרת: "בְּגֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם", שהם הצעירים – יתנבאו; "בְּחֻרֵיכֶם", המבוגרים יותר – יראו חזון; ו"זְקֵנִיכֶם" – יחלמו חלום.

המלבי"ם, בפירושו לפסוק, מבאר שמדובר בשלוש מדרגות שונות של גילוי אֱלֹהִי:

א. הנבואה הגמורה.

ב. החזון – שהוא למטה מהנבואה, שיראה מראות בהקיץ על ידי שיחול השפע על כוח דמיונו.

ג. החלום הצודק – שהוא למטה מן השפע, ומעורב בו תערובות תבן וסיגים יותר מן החזון.

היינו מצפים שהזקנים הם שיזכו למעלה הבכירה – לנבואה, ואילו הבנים והבנות, הצעירים, יזכו למעלה השלישית – החלום, אך הנביא כותב להיפך! מה פשר הדבר? כדי לענות על כך, המלבי"ם מדגיש שנבואה זו של יואל מכוונת על דור המשיח:

הבנים והבנות הצעירים, שהם נולדו בדור המשיח, המוכן לרוח אֱלֹהִי – הם ינבאו נבואות גמורות.

והזקנים, שהם נולדו בדור קדום, רחוק מדור המשיח – לא יושפעו עליהם רק החלומות הצודקים, שהוא למטה מן החזון, וכל שכן מהנבואה.

והבחורים, שהם נולדו גם כן לפני בוא המשיח, ולידתם היה קרוב גם כן לזמנו יותר מן הזקנים – הם חזיונות יראו, שהוא שפע ממוצע בין הנבואה והחלום.

מדרגת הנבואה קשורה למציאות הדור שבו נולדים וחיים. הזקנים המוזכרים בפסוק הם בוודאי קדושים וטהורים, אך

א. התשובה לדורנו

שייכים המה לדור אחר, דור שאינו בדרגת נבואה. הדור האחרון, לעומת זאת, נולד בתקופת המשיח, בשלבי הגאולה. המציאות של הדור הזה שונה ומיוחדת, יש בו תכונות שלא נמצאו בדורות הקודמים, והן שמרוממות אותו ומביאות אותו לדרגת נבואה.

תשובה בדור הגאולה

בספרו "אורות" (אורות התחייה, סט) **הרב** מסביר מה המקור לתשובה המיוחדת שתתחולל בדור הגאולה:

התשובה הגדולה, שתחיה את האומה ותביא גאולה לה ולעולם, תהיה תשובה שנובעת מרוח הקודש שיתרבה
בה.

בדור הגאולה ירבה רוח הקודש, ומתוך כך תצמח תשובה גדולה. התשובה בדור הגאולה אינה יכולה להיות שטחית, היא מוכרחה לנבוע ממעמקי התורה ומרזיה, מרוח הקודש. בני דור הגאולה תובעים גדלות, ועל כן רק הדרכה העונה לתביעה שכזו יכולה להדריכם ולעוררם לתשובה.

מתוך הבידור הזה נוכל להבין את הדגשת **הרב** בהקדמתו בעניין התשובה לדורנו:

הרבה כתוב בתורה, בנביאים ובדברי חכמים על אודותיה, **ולדורנו** עדיין הדברים סתומים וצריכים בירור.

הספרות... לא חדרה כלל לתוך אוצר החיים הנפלא הזה, אוצר התשובה... וקל וחומר שלא נקפה אצבע עדיין על דבר צידו המעשי, ביחוד במה שנוגע ל**מצבי החיים** **החדשים שלנו.**

מוכרח אני לדבר על דבר התשובה... להבנת התוכן שלה **בדורנו.**

בדורנו מופיעים מצבי חיים חדשים שלא היו קיימים בדורות הקודמים, בימינו ישנה דרישה לגדלות ולעמקות, ועל כן דורנו

פרקי מבוא לאורות התשובה

זקוק להדרכה מיוחדת בנושא התשובה, תשובה התואמת את רוח הקודש שיתרבה בדור הגאולה.

ספר "אורות התשובה" נועד אפוא למלא צורך זה. בכך שונה הספר משאר ספרי התשובה שכתבו גדולי הדורות. ב"אורות התשובה" **הרב** עוסק במהות התשובה, בהשקפה הפנימית והעמוקה של התשובה, שכן, דורנו זקוק לעמקות ולגדלות.

מתוך אחריות גדולה לדורנו התעורר **הרב** לְסַפֵּק מענה ותשובה, ולתרגם רזי תורה לשפה שתהיה מובנת במידה המתאימה לכלל העם.